

POUČENÍ PRO DÁRCE KRVE a jejích složek

Transfuzní oddělení reg. č. C2007

Seznámení se s textem stvrzuje dárce svým podpisem v dotazníku.

I. PRÁVA DÁRCE

Dárce má právo:

- kdykoliv změnit své rozhodnutí o darování krve a odstoupit od odběru
- klást dotazy ohledně dárcovství krve a okolností odběru
- na informace o významu dobrovolného a neplaceného dárcovství
- na podrobné vysvětlení metody a typu odběru krve a/nebo jejích složek včetně možných rizik spojených s odběrem
- na podrobné vysvětlení důvodů, které brání darování krve či krevní složky pro možné ohrožení zdravotního stavu dárce nebo možné ohrožení zdraví příjemce transfuzního přípravku z nich vyrobeného
- vědět o způsobech předodběrového vyšetření (laboratorního a klinického) a o povinných vyšetřeních, kterým je podrobena darovaná krev
- vědět, jaké jsou možnosti dalšího zpracování a využití krve a krevních složek
- na informaci o tom, že odebraná krev a její složky budou použity uvedeným způsobem, jen pokud splní kritéria bezpečnosti a jakosti
- na informace o svém zdravotním stavu a výsledku povinných laboratorních vyšetření
- na soukromí při pohovoru s lékařem a během klinického vyšetření
- na ochranu před zneužitím jakýchkoliv informací týkajících se darování jeho krve a jeho zdravotního stavu
- na informaci o uchovávání osobních dat a dalších údajů o zdravotním stavu a o jejich ochraně před zneužitím dle platných zákonů

Zařízení transfuzní služby má konečnou odpovědnost za jakost a bezpečnost odebírané krve a krevních složek, proto má právo definitivně rozhodnout o přijetí či vyřazení dárce.

Právo příjemců transfuze na ochranu jejich zdraví převažuje nad jakýmkoli jinými skutečnostmi, včetně přání jednotlivců darovat krev.

II. RIZIKO PRO DÁRCE KRVE

ODBĚR KRVE ČI KREVNÍCH SLOŽEK NE ZCELA ZDRAVÉMU DÁRCI

- Odběr krve či krevních složek může poškodit ne zcela zdravého dárce, proto provádíme základní vyšetření, která slouží ke všeobecnému posouzení zdravotního stavu dárce.
- Všechny abnormální nálezy jsou dárci oznámeny. Za dočasné nebo trvalé vyřazení z dárcovství odpovídá lékař transfuzního zařízení. O důvodech dočasného nebo trvalého vyřazení z dárcovství je dárce informován.

NEŽÁDOUCÍ REAKCE NA ODBĚR

- krevní výron, modřina (špatný vpich, krvácení do podkoží po vpichu), riziko této komplikace lze snížit řádným stlačením místa vpichu po odběru
- celková reakce, mdloby, které jsou způsobeny ne dost rychlým přizpůsobením krevního oběhu změnám při odběru nebo nepřiměřenou psychickou reakcí; ke mdlobě dochází nejčastěji u dárců hladovějících, unavených a při příliš rychlém opuštění odběrového křesla
- u přístrojových odběrů (kde je krev mimotělně míšena s protisrážlivým roztokem) může dojít vlivem kolísání hladiny vápníku k drobným svalovým záškubům (obvykle trnutí jazyka, mravenčení rtů apod.), pokud by nebyl vápník podán nebo rychlost odběru upravena, mohlo by dojít i k větším křečím; důležité je, aby dárce byl řádně poučen a hlásil již první příznaky (zcela výjimečně by mohlo dojít k podobným komplikacím i z jiných příčin, zásady jejich prevence i průběh jsou obdobné)
- nežádoucí reakce na odběr se může objevit až po opuštění zařízení transfuzní služby, pokud taková situace nastane, prosíme, informujte pracovníky transfuzního oddělení

Všechn materiál používaný k vlastnímu odběru krve, krevních složek i k odběru krve k laboratornímu vyšetření je zásadně k jednorázovému použití.

ŽÁDNÉ RIZIKO PŘENOSU JAKÉKOLI KRVÍ PŘENOSNÉ INFEKCE NA DÁRCE NEHROZÍ!

III. OHROŽENÍ PŘÍJEMCE KREVŇÍ TRANSFUZE

Léčba krví a krevními složkami přináší příjemci transfuze riziko přenosu infekční choroby od dárce krve. Krví přenosných infekcí je celá řada, z praktického hlediska jsou však nejvýznamnější infekční žloutenka typu B, infekční žloutenka typu C a AIDS.

RIZIKO PŘENOSU INFEKCE SE SNAŽÍME SNÍŽIT

- výběrem vhodného dárce krve a jejích složek
- vyšetřením odebrané krve a jejích složek

VÝBĚR DÁRCE

Příklady rizika výskytu nemoci přenosné krví, dárce se vyřazuje trvale nebo dočasně po ukončení dané aktivity či zákroku.

Vyřazení na 6 měsíců:

- úzký kontakt s nemocným s infekční žloutenkou (společná domácnost, sexuální kontakt)
- tetování, propichování uší, body piercing, akupunktura apod.
- potřísnění sliznice nebo poranění kůže infekčním materiálem
- endoskopické vyšetření (např. kloubů - artroskopie, žaludku - gastrokopie, střev - kolonoskopie, močových cest – cystoskopie, dýchacích cest - bronchoskopie)
- operace
- transfuze (podání transfuzního přípravku) v ČR, v zahraničí po roce 1996
- transplantace s použitím tkáně nebo buněk lidského původu
- pobyt v nápravném zařízení (vězení)

Vyřazení na 12 měsíců:

- léčba nebo sledování pro pohlavní chorobu (syfilis, kapavka)
- toxikomanie a alkoholismus
- sexuální chování, zejména:
  - pohlavní styk s o infikovanou HIV nebo nemocnou AIDS
  - pohlavní styk s osobou provozující prostituci
  - pohlavní styk s osobou, která užívá injekční drogy
  - střídání náhodných sexuálních partnerů, skupinový sex

Trvalé vyřazení:

- pohlavní styk mezi muži (platí i pro sexuální partnerku tohoto muže)
- pohlavní styk provozovaný pro peníze nebo drogy (prostitute), jejich stálí sexuální partneři
- v případě rodinného rizika Creutzfeldt-Jakobovy nemoci a jejích variant (vCJD = BSE, TSE)
- pobyt ve Velké Británii a Francii (nad 6 měsíců) v letech 1980-1996 (teoretické riziko variantní Creutzfeldt-Jakobovy nemoci)
- transfuze- podání transfuzního přípravku v zahraničí před rokem 1996
- léčba přípravky lidského původu např. pro růstové a vývojové poruchy (lidský růstový hormon)
- osoby léčené koagulačními faktory na hemofilii nebo jinou koagulační poruchu
- transplantace s použitím štěpu zvířecího původu; transplantace tvrdé pleny mozkové, ušního bubínku nebo rohovkového štěpu
- užívání injekčních drog, steroidů nebo hormonů nepředepsaných lékařem¹ (i v minulosti)

DALŠÍ RIZIKA

- Příjemce transfuze může být ohrožen i některými léky, které dárce užívá nebo užíval. **Dlouhodobě** jsou z dárcovství vyřazeni lidé, kteří užívají některé léky (tablety, injekce) na léčbu akné, lupénky, vypadávání vlasů, zbytnění prostaty apod. - isotretinoin (např. Aknenormin), etretinat, acitretin (např. Neotigason), finasterid (např. Adafin, Androfin, Finard, Finex, Gefin, Milten, Penester), dutasterid (např. Avodart, Dustar, Dutalan), vismodegib (Erivedge). Délka vyřazení dárce závisí na léku a na způsobu podávání.
- Riziko přenosu infekce zvyšuje pobyt v některých zemích. Za rizikový se považuje dlouhodobý pobyt v tropických zemích, v zemích s výskytem malárie, Chagasovy choroby, Západonilské horečky nebo horečky Q, pobyt v zemích se zvýšeným výskytem infekčních nemocí (např. infekční žloutenky, aj.)
-

Trvale jsou z dárcovství vyloučeny osoby, které vědomě podaly špatnou informaci týkající se rizikových faktorů nebo vysoce rizikového chování.

RIZIKA PRO PŘÍJEMCE SNIŽUJE

• NEPLACENÉ DÁRCOVSTVÍ

- riziko přenosu infekční nemoci na příjemce je nižší, pokud není dárce motivován přímým finančním prospěchem

PROTO DÁVÁME PŘEDNOST NEPLACENÉMU DÁRCOVSTVÍ.

• PRAVIDELNÉ DÁRCOVSTVÍ

- riziko přenosu infekční nemoci na příjemce je nižší, pokud je dárce vyšetřen opakovaně

PROTO SE OBRACÍME NA DÁRCE KRVE S VÝZVOU, ABY KREV DAROVALI PRAVIDELNĚ

VYŠETŘENÍ ODEBRANÉ KRVE

Kromě vyplnění předodběrového dotazníku, laboratorní kontroly a vyšetření zdravotnickým pracovníkem (pohovor) vyšetřujeme každou krev (plazmu, krevní destičky) odebranou k výrobě transfuzních přípravků na přítomnost známek infekce:

- **HBV (žloutenka B)**
- **HCV (žloutenka C)**
- **HIV (původce AIDS)**
- **syfilis (lues, příjice)**

I přes uvedený způsob vyšetření nejsme schopni zaručit příjemci krve naprostou bezpečnost (např. proto, že test může být založen na průkazu protilátek a dárci může „trvat“ několik týdnů, než protilátku po „nakažení“ vytvoří). Spolupráce s dárce a naprostá důvěra má tedy zásadní význam. V případě nevyhovujících výsledků laboratorních vyšetření budete informováni.

Průkaz infekce dárce HIV, HBV, HCV, nebo jiných závažných krví přenosných infekcí jsou důvodem vyloučení dárce z dalšího dárcovství.

Údaje o zdravotním stavu dárce uchováváme v jeho dokumentaci a při zachování zásad lékařského tajemství poskytujeme část z nich do Národního registru transfuzní služby.

Vám odebraná krev a její složky budou použity pouze v případě, že budou vyhovovat požadavkům na jejich bezpečnost a jakost.

ZMĚNA ZDRAVOTNÍHO STAVU PO ODBĚRU

Pokud v období 7 dní po odběru došlo u vás k rozvoji infekční choroby, která by mohla ohrozit příjemce transfuze, prosím informujte zařízení transfuzní služby.

POKUD PATŘÍTE DO NĚKTERÉ Z UVEDENÝCH RIZIKOVÝCH SKUPIN, KREV PROSÍM NEDÁVEJTE!

V případě pochybností se poraďte s lékařem transfuzního oddělení nebo přistupte k samovyloučení.

SAMOVYLOUČENÍ

Pokud si uvědomíte, že by Vaše krev nebo její složky by mohly ohrozit příjemce transfuze, prosíme, od odběru odstupte nebo o této skutečnosti informujte pracovníky transfuzního oddělení.

S tímto poučením souvisí níže uvedené dokumenty v platném znění:

Vyhláška MZ ČR 143/2008 Sb. O stanovení bližších požadavků pro zajištění jakosti a bezpečnosti lidské krve a jejích složek (vyhláška o lidské krvi) ve znění pozdějších předpisů

Guide to the preparation, use and quality assurance of blood components. 19th edition, Strasbourg, Council of Europe, 2017.

Doporučení výboru STL

Rezoluce Komise ministrů Rady Evropy CM /Res (2008)5

QUALITY AGREEMENT RELATING TO Plasma Suppliers- Shire Takeda

Účinnost dokumentu od 30. 08. 2021.